

A kutya álmában néha sír

Beszélni kezdték, hogy az orvos megy. Összecsomagol és családotul együtt itthagya ezt az átkozott helyet. Nem egyetlen emberre haragszik, vagy a titkára, hanem egész Remetelakra, s látszik rajta, hogy mind sötétebb arccal tér vissza a völgyből, ahova mostanában lehívogatók kihallgatásra; Zsákos már rég áskálódik ellene, mert Halmi doktor nem féldecizik vele, nem akar puszipajtása lenni, mint Tropa, az állatorvos meg egy-két részegeskedő tanár; de vajon miért akarja zsindelyeztetni a kastélyt és kifestetni a szobákat épp most, amikor elmegy? Zivatarok idején férj és feleség ott rohangászott a padláson, minden edényét fölhorodta, nehogy beázzék a kastély festett mennyezete; faanyagot, munkásokat követelt, s íme, amit nem tudott elérni hét esztendő alatt, azt most el akarja végezni, mielőtt elmegy innen. Bármi legyen azonban az oka ennek a makacsságnak, kár hogy távozik, és kár a doktornőért is, aki még minden csecsemőt épen segített világra, és ha kellett, a saját babakelengyjét is odaadta a rászorulónak. Madár Róza purdját nem kellett volna ugyan megkeresztelniök, találhattak volna méltóbbat is erre a megtiszteltetésre, de egyéb rosszat semmit sem lehet a szemükre hányni, ami igaz, igaz...

Miközben a telepiek azt találgatták, hogy az orvos miért is akarja otthagyni őket, Halmi Sándort ismét hívták; ezúttal a gazdasági milíciára kapott idézőt. Mikor reggel kilenckor belépett a kapu alatti várokszobába, a kék műbőrrel borított padon harminc év körüli nő ült, apró, vékony lábú és nagy szemű, mint egy egerésző kutya, és fázósan vacogva cigarettázott; Halmi leült vele szembe, de kerülte a tekintetét, hogy ne hozza zavarba. Jó félórát várták, aztán a szolgálatos őrmester rövid telefonbeszélgetés után átvezette a szűk, betonos udvaron egy másik épületbe, egy másik várokszobába, ahol ismét ülnie kellett, ülni sokáig; már nem is pillantott többé az órájára, csak némán és szomorún tűnődött azon, hogy mi-ként a várakozásban néha a remény melege dereng, épp-

úgy a várattatásban a megalázó kiszolgáltatottság érzése burjánzik, és beszövi a legártatlanabb ember agyát és szívét is, úgy hogy végül már büntudatot érez; talán ezért alakult ki az idők során a várakoztatás begyakorolt módszere... Végül fiatal, csizmás örvezető lépett ki az egyik szobából, amolyan csupa láb és kéz alak, s valami kedélyt is magával cibált az ajtórezen át, akár a kölyök-kutya, ha rongyot ragadott fel, és visszafordulva nevetett, mihelyt azonban az orvosra pillantott, alsó ajkát beszopva himbálni kezdte magát. – A személyazonosságát! – vette oda inkább katonásdin, mint meggyőző eréllyel, és miután elvette Halmitól az igazolványt, karját ívbe görbítette az ajtó fölött, és úgy engedte előre a beidézett „egyént”.

– Foglaljon helyet, doktor elvtárs! – intett a kis dundi alhadnagy, aki szemben ült a bejárattal, az íróasztal mögött; jobb kézről az ablaknál kapitány állt, mint akit nem is érdekel a kihallgatás, tarkóján egyenesen volt levágva a kékesfekete haj; az alhadnagy odébb tolta az ügycsomót, és az ujjait lebegtetve mosolygott:

– Az ügy, amiért lehívtuk, nem valami súlyos, de ha idejében nem tisztázunk egy-két dolgot, könnyen azzá válhat...

Kis szünetet tartott, ezalatt rágyújtott, de még mindig mosolygott, mint aki mutatni akarja, hogy ő maga nem haragszik az orvosra, aztán így folytatta :

– Csuda egy körülményes dolog följutni oda magukhoz, és épp emiatt nehezebb betekintenünk az ottani ügyekbe... Például azt sem igen tudjuk, hogyan bánnak a közvagyonnal...

Ismét elhallgatott, itt meg akart állapodni; a kapitány azonban érezte, hogy az orvos még semmit sem gyanít, és most fáradtan és undorodon elfordult az ablak mögötti tűzfaltól.

– A háború után vagy két ízben is jártam odafenn – mondta –, és már akkor megtetszett nekem két gyönyörű csillár abban a vadászkastélyban; mindkettő antik mestermunkának látszott... Megvannak-e még azok, vagy eltűntek a fosztogatáskor?...

Halmi szomorúan maga elé mosolygott; most már sejtette, merről fúj a szél:

– A csillárok megvannak, de tudniok kell, hogy amikor átvettem a rendelőt, e *mestermunkák* rozsdásan, kiakadt láncokkal, félig a talajba süppedten heverték a kastély mögött.

– Igazán? – vonta fel a szemöldökét a kapitány gúnyos meglepődéssel. – Melyik barom szerelhette le?... És ha már leszerelte, hogyhogy nem vitte el?...

– Fogalmam sincs róla, de az ide kinevezett kollégák köptek rá; kellett is nekik hegyifaluban csillár.

– Maga azonban rendbetétette, s miután visszanyerték régi ékességüket, felfüggesztette a lakásában...

– Ez csak természetes – bólintott Halmi. – Miért ne tettem volna, kapitány elvtárs?...

Az alhadnagy most már sértőnek kezdte érezni az alárendelt szerepet a beszélgetésben, és közbeszólt:

– Ejnye, doktor elvtárs: de hiszen nem azért hívtuk ide, hogy ön tegyen föl nekünk kérdéseket...

Halmi zavart ingerültséggel nézte.

– De ha nagyon kíváncsi rá, megmondom, miért nem is olyan természetes az eljárása: mert állami tulajdont, nagy értékű műkincseket sajátított el. Világos?

Zsebkendőjét benyomkodta a fehér gallérmélység alá, aztán púderpamacsként végigtáncoltatta az arcán.

– Amíg minden bizonyíték híján tolvajként kezelnek, azt hiszem, jogomban áll kérdéseket feltenni – mondta Halmi elvörösödve. – Annál is inkább, mert valaki önököt félrevezette.

A kapitány rosszalóan ingatta a fejét.

– Nyugalom, doktor elvtárs, nyugalom; hiszen ön tudja a leginkább, mennyire árt az egészségnek az ideges-ség... Egyébként is, az imént bevallotta, hogy a csillárok a lakásán vannak...

– Ezt most sem tagadom. Csakhogy az én szolgálati lakásom ugyancsak a rendelő területén van, a két csillár pedig pontosan ott, ahol azelőtt függött egy évszázadon át. Világos?

Halmi gyerekesen örült most, hogy törleszthetett, s hogy ártatlansága tudatában nem ijedt meg a kihallgatástól; a két milicista dühös meglepődéssel nézett egymásra; ezt tehát nem volt miért folytatni, de az alhadnagy,

mintha hirtelen engedményt tenne, most ismét mosolyogva, nyájasan azt mondta:

– Rendben van, doktor elvtárs, ezt ne firtassuk. Inkább arra válaszoljon, mennyi a havi jövedelme?

– Ezerhét-száznyolcvan lej, levonás nélkül.

– Nem a fizetését kérdeztem: a jövedelmét.

Halmi egészen megdöbben az újabb gyanúsítástól; íme, miután tolvajt mondtak rá, most harácsolással vádolják.

– Nem tudom, hova akarnak önök kilyukadni, de ahányszor pénzt ajánltak fel a szolgálatomért, azt mondtam, adják a cigányprímásnak; ezt megkérdezhetik bárkitől Remetelakon.

A kapitány félfenékkel az asztalra ült:

– Szép dolog az önérzet, doktor elvtárs; de mi tanúkkal bizonyítjuk, hogy igenis elfogadott ajándékokat...

– Szeretném látni azokat a tanúkat!

A kapitány kihajolt az ajtón, és a káplár egy perc múlva két öregasszonyt terelt befelé a hivatali szobába; Halmi hátrafordult és rögtön megismerte őket: Marmozsák Linát meg Bucurnét; suta-félénken tipegtek egymás mögött, és a kapitány mindjárt oldalra lökdöste őket a hangjával:

– Ismételje meg a vallomását, Bucurné: vitt-e a doktornak tojást a kezelés fejében vagy nem vitt?!

– Vinni vittem, hogyne vittem volna; de nem a doktor úrnak adtam át, hanem a takarítóasszonynak...

– És maga, Marmozsákné?

– Én is vittem, nem tagadom. Egy tállal vittem, de arról is hallottam, hogy a doktor úr kihajigálta az ablakon...

Halmi látta, ahogy a félelem piszkos papírként ösz-szegyűri az arcukat, megszánta őket, düh helyett valami fáradt undor nehezült rá, s bűdösnek kezdte érezni frissen vasalt, keményített ingét is, amit a reggel vett fel. És később, amikor odakünn a fényen imbolyogva elindult, s közben ismét meg-megállt, már ő maga sem tudta, hogy mi történt vele, arra sem emlékezett, hogyan jött ki, mivel bocsátották el, alá kellett-e írni valamit, vagy beérték azzal, hogy megalázták, hogy beletörölték a csiz-

májukat, mint egy félénk tintanyalóba... És amint ezen megbántódva fölpillantott, a két öregasszony alakja sötétlett előtte; előbb arra gondolt, hogy kikerüli őket, de aztán sietni kezdett, s amikor melléjük ért, kapkodva azt mondta:

– Most legalább tudni fogják, miért megyek el Remetelakról!... Mert korbács kell maguknak, ahogy a titkáruk mondja, nem simogató kéz, amelybe beleharaphatnak!...

És már rohant is tovább, minél messzibbre tőlük, de még hallotta a vén Lina kétségbeesett hangját:

– Legyen irgalmas hozzánk, doktor úr... Hiszen mi nem a saját akaratunk szerint...

Mikor leszállt a mokányvonatról, és megkerülte a vasúti raktárakat, észrevette, hogy százötven méternyivel odébb valakit közrefog és sodor a nép; férfiak, asszonyok, gyerekek tolongtak és kapaszkodtak egymásba, és közbül fatörzsként hol fölbukkant, hol alámerült egy férfi: Kadét volt, a község félnótása, aki szakadt rendőrcsákót viselt, és a kapatos munkások óhajára egy-egy féldeciért díszlépésben menetelt, meztelen talpát az út porába csapkodva; Zsákos söröző-másnaposán botlott belé, még mielőtt az ács összefaragta volna, és a vigyorgó bolond kedveskedve ingyen akarta bemutatni neki a tudását; de Kadét hirtelen újra eszébe juttatta a háta mögött pletykáló népet, ököllel esett neki, leverte a földre, s még ott is rugdalta egy ideig. – Orvoshoz, orvoshoz! – kiáltoztak az emberek összevissza, s mikor látták, hogy épp Halmi közeledik, széthúzódtak, és Kadét ott maradt az út közepén.

– Megvert a titkár bácsi, pedig a leggyönyörűbb díszlépést vágtam ki előtte! – mondta gügye mosollyal a bolond, előmutatva fogainak csonkjait; bal szeme bedagadt, a másikkal pedig panaszosan nézett az orvosra, s kifordult ajka olyan volt, mint a zsírban földuzzadt fánk. Halmi intett két legénynek, hogy támogassák be Kadétot a rendelőbe, s amikor Marika meglátta a különös csapatot, már nem is kérdezett semmit a beidézésről; kötszert, oxigénes vizet, jódtinktúrát, antitetanusz injekciót készített elő. Sándor ugyancsak szótlánul bújt fehér köpenyébe, még köszönni sem köszönt, de amikor odaállt a mosdó-

kagylóhoz, egyszerre kirobbant belőle minden visszafogott elkeseredés, és szappanos öklét a halántékához szorítva fölördített:

– Talán a börtönorvosa vagyok annak a ganénak, hogy minden agyonnyomorított, megbotozott fegyencét én állítsam talpra?... Inkább megölöm!...

Később az udvarra ment, hogy kiszellőztesse a fejét, és a lépcsőn megállva öntudatlanul is a sétány felé nézett, amerre a tojásokat hajigálta volt. „Ön dúskált a lakására hordott élelemben, olyannyira, hogy egy része a nyakára romlott és kosárszámra kellett szemétre hordania a tojásokat!” Micsoda seggfej. Nem a való tényekből indul ki, hanem a rágalmazásból. „Bizonyítsa be, hogy ártatlan, s akkor hiszünk önnek.” Valahogy így hangzik ez a különös törvényszéki eljárás, ahol nem a vádra, hanem a védekezés kilátástalanságára épül minden. És mégis kussolni kell, főként ha az apánk szatócsüzletet tartott egy vidéki városkában, és decinként mérte az ecetet és huszonötbanis adagokban az élesztőt, hajlongva, még a lompos kofák, ténsasszonyok előtt is: – Egy ív lantornapapírt, igenis kecsókolom, más egyébbel szolgálhatok, alázattal? – S miközben rázta a lisztet a tasakba, sietve és mégis visszarántó görcsös mozdulatokkal, mintha a kanál nyele a kezére sült volna, könyöke előbújt kifoszott pulóveréből, és ezüst fogai a vicsorgó kapkodástól ideges kis sugarakat küldtek a pörköltkávé, a nyírfanyelű ostor, a déligyümölcs meg a petróleum s még ezernyi más portéka kevert szagú homályába. Aligha keresett többet egy hordógyári munkásnál, bár reggeltől estig talpon volt, és íme, a káderlap szerint mégis KISPOLGÁR, és meg kell büntetni a szatócsok vétkeit a fiakban, legalább első- és másodízigen; az öreg eleinte ezt nem vette tudomásul, amikor azonban látta, hogy a fiát épp a származása miatt nem akarják felvenni az orvosira sem Vásárhelyen, sem Kolozsváron, büntudatos szótlansággal járt hónapokon át, és egyfolytában szivárgott a könnye, hogy mindez miatta van így... Igaza is volt különben, mert a nép, aki nem fogantatott és született bűnben, az bizonyára mind olyan volt, akár Zsákos, a vén Lina vagy Bucurné, meg a többiek a Szeplőtlentől eredők közül...

Mikor a kastély mögé került, magasba nyúló létrát pillantott meg, visszatért és megkérdezte Marikától, ki hagyta ott.

– A tűzoltótiszt felküldött egy katonát a padlásra, hogy nézzen szét, és dobáljon le minden gyúlékony anyagot...

– És a létrát miért hagyták ott?

– Biztosan heccből: hadd lássad te is, mihelyt megjössz; ugyanis ötszáz lej büntetést szózott reánk „hanyagosság” miatt.

Marika egy átkötözött csomagra mutatott, amely az ajtó mellé volt letéve a konyhában; Sándor nézte a régi folyóiratok kötegét, amelyeket egyetemi jegyzeteivel együtt cipelt föl a padlásra ideköltözésük napjaiban, mert sajnálta elégetni; tehát a tűzoltótiszt törlesztett a múltkori eset miatt, amikor kénytelen volt lerakni vele a mentőkocsiról a gombát meg az áfonyát...

– Micsoda marhaság! – mondta bosszús-tréfásán. – Hét éve a víz ellen küzdünk, még a tejeslábasunkat is felvisszük zivatar idején a „fedélzetre”, és a végén mégis megpörkölnek bennünket...

Az asszonyra nézett, elvörösödve nevetett:

– Kezdenek sűrűsödni a dolgok, vagy ahogy a remete mondaná: eljött az idők teljessége.

– Már a nőgyógyászati szűrőellenőrzést sem tudom befejezni – mondta Marika. – Tonnás Pötyi kereken megtagadja a jelentkezést, hogy ő makkegészséges.

– Majd a milicistával hozatom ide önagyságát. Ez egyelőre a mi hatáskörünkbe tartozik.

Levetette a köpenyét, kabátot cserélt, elsietett; nem Pötyire volt dühös, inkább attól lobbant fel, hogy őutána most már Marika is kezd tehetetlen lenni; félóra múlva előtte jődögélt a hölgy, súlyosan billegve, ujjai között füstölő cigarettával; borzas volt most is, de sápadt és nagyon riadt, mint aki élete leghatalmasabb sértését szenvedte el, de amikor belépett a nőgyógyászati rendelőbe, már kislányosan lesütötte a szemét:

– Nincs nekem semmi bajom, hála istennek... Bár mindenki csak annyit vétkezett volna életében, mint én... Még azt sem tudom, aranyos doktornő, mi az a csodálatos

öröm, amelyről más nők beszélnek... Meg aztán tekintsen rám: kinek kellemes én?...

Lepedőnyi zsebkendőket vett elő, szipogott, s ujjai még sokáig tétován babráltak a felöltő gombjain, alig tudta rászánni magát, hogy levetkőzzék. Később, mikor Marika átment Sándor rendelőjébe, földúlt volt a meglepődéstől:

– Képzeld, mit konstatáltam a szerencsétlennél: gyönyörű, idült gonorrhéat!... És ha láttad volna, mennyit álszenteskedett a lelkem!... Pedig tudta, hogy nincs rendben... Csak azt nem tudta, hogy a szíve is emiatt vacakol egy ideje...

– Attól félek, már mást is megfertőzött.

– Például kit?

– Például az állomásfőnököt... Ha csak nem épp ez a koslató kujon terjeszti itt a hegyek között a bajt!

– Hívasd be őt is sürgősen!

– Természetes; de kimélnünk kell az önértetét; van annak is épp elég a fején.

Másnap reggel vicinálisra ült; harminc kilométernyire Remetelaktól, a rengeteg mélyén egy kis tanyán zsendelyhasítással foglalkoztak, és oda igyekezett két liter szilvapálinkával, hátha fölállalják a munkát; közeledtek az esős hetek, s már előre rettegett a padlásbeli rohangálástól, amikor a személyzettel együtt véresre karcolták magukat, s nem tudtak rendelni sem idejében. Most már aligha bízhatott abban, hogy megkapja Máramarosszigetről az évek óta megígért szállítmányt.

Szerette ezeket a reggeli utakat a vagon tetején, miközben a mozdonyocska szuszogva bujkál a sziklák között s hol a fák lombjának magasságában csattog, hol mohás szakadék borzong fel hidegen a lába alól, vagy látni lehet, amint a levelek árnyéka feketén villog a patak felszínén. Miért nem marad meg ez a nyugalom benne legalább egy hétig, tűnődött el, de aztán megijedt, hogy ismét nekilát a lelki leltárkészítésnek, és magában legyintett: hagyjuk legalább ilyenkor az okoskodást!... Inkább szemlélődjünk! Mert igaza van annak, aki azt állította, hogy az ember, ha csak percekre bukkanhatna is föl az ismeretlenségből, s tudná, hogy utána ismét elnyeli a

mélység, először tudomásul akarná venni a világot, vagyis szemlélni kezdene...

A magasból most eléje tűnt Remetelak a fateleppel, apró, sárga falú házaival, mintha egy nagyobb cseréptál darabjai szóródtak volna szét valami bokrok tövében; a legtekintélyesebb épület, a Mikolics-ház három sor ablaka mint három füzér apró tükör csillogott a napsütésben. Még a múlt század végén épült, ez volt a fináncok háza. Ekkoriban kezdte el a fakitermelést is Horn Dániel, 1880–1884 között; azelőtt a faipar központja a Regát felé eső Gyula volt, de ott már alig maradt meg egy-két tanya; az első világháborúig csak néhány környékbeli munkás kapaszkodott meg Remetelakon, a többiek más tájakról jöttek. Nézte a körbeforgó tájat, látta a kastélyt is, amelyben a lakása meg a rendelője volt, előtte a két sor jegenyével, és fájt, hogy nemsokára meg kell válnia ettől a vidéktől. Miközben a hegygerincen csörgött a mokányvonat, valamiért váratlanul az állatösszeírás jutott eszébe, amikor neki a kutyákat kellett számbavennie házról házra járva. Vajon ki hozta fel az első kutyákat ide?... Bizonyára valamelyik csobán, aki mind feljebb és feljebb terelte a nyáját Gyula környékéről a hegyekbe...

Később osztrák – magyar határőrezred állomásozott a közelben, Komandón (talán innen is a helység neve!), megbontották a félelmet, de lazítottak az erkölcsökön is; ők terjesztették el a bujakórt, mégpedig annyira, hogy még az ötvenes évek elején is voltak kötelező kezelésre kiírt betegek... Az őstelepések kuvaszai meg a lompos komondorok összekeveredtek a csobánok meg a határőrök koslató kutyáival, a vadak közelében gyanakvók lettek, s ha csak ág lebbent is, már hörögtek és szikrázó agyarikat mutogatták; disznót nem mindenütt tartottak, de némelyik udvaron két kutya is csörgette a láncot, mert éjjelenként sötét árnyak suhantak a telkek végében, és nem lehetett tudni, vajon ember vagy állat talpa alatt reccsent-e az ág. Sok idevetődött szabadult fegyenc napok alatt beleundorodott a munkába, és prédára lesett. Volt olyan is, akit a borotvakéséért vagy az elnyűtt, zsíros bekecséért ütöttek agyon... És itt élt ő, az orvos, hét éven át, e bennszülöttek között, akik még a betegségük tüneteit sem tudták elmondani, nemhogy az előzményeket, s

néha egy félóraig is faggatni kellett valamelyiket, amíg kinyögte, hogy hasmenése van, s hogy az este kiszaladt a ház mögé öklendezni... Az első napon, amikor feljött ide Marikával, a fél község egy osány körül tolongott, aki megivott egy liter denaturált szeszt, és holtszürkén hevert az árokban; felpöckölték a száját, és valami javasasszonyféle azon erőlködött, hogy friss lócitrom levét facsarja az ember fogai közé... Amíg rá nem vezette őket, a telepiek még azzal sem tisztelték meg, hogy lemossák a beteget, mielőtt kihívják hozzá, mert úgy vélték, hogy az orvosnak mindent el kell viselnie...

Délután, miközben a zsindegyhasító tanyáról visszafelé zötyögött a rönkök tetején, a szerelvény megállt egy örbódénál, s ő látta, hogy három gumicsizmás halász csörtet elő a patak felől, és előreigyekezik a töltésen; az első kettő könnyebben mozgott, de a harmadik, a hosszú svéd-sapkás lemaradt mögöttük, mert válla a halaskosártól félrebillent. Csak nem Imreh Jóska?... Halmi fölágaskodott, megismerte az egészségügyi technikust, és nagyot nyelt; ő azt hitte, hogy fönt van a vágatnál, és az utasítás szerint végül is fertőtleníti a barakkokat, de ez a gazember ismét kijátszotta; mit kezdjen vele, hiszen már az utolsó írásbeli megrovást is a kezébe adta a nyomorultnak!...

Imreh agglegény volt és börtönviselt ember. Régebb a fűrészüzem betegpénztárát kezelte, de sikkasztáson érték, négy évet kapott, és többé nem foglalhatott el bizalmi állást. Halmi magához vette, és a kutak, betegszobák, munkástanyák fertőtlenítésével bízta meg, de ez az ember, aki könnyezve a lélek orvosának nevezte őt akkor, egy hét múlva már nehéznek érezte a permetezőt, bűdösnek a vegyszeres párát, útközben leugrott a mokányvonatról, elrejtette a készüléket a bokrok között, és reggeltől estig csápolta a vizet, másnap pedig azt hazudta, hogy terepen volt. Nála sosem fordult elő, hogy ne kapjon a hal, ott a víz mellett metszette ki és fűzte össze szőrből, madártollból a műlegyeket rovarjárás szerint, s ezért csapódott hozzá szívesen Totelecan, az erdőmérnök, s olykor még Oniga, a rajoni titkár is. Halmi látta, hogy az egészségügyi, mielőtt fölkapaszkodna a vicinálisra, bemegy az

őrbódéba, és előcipeli a szórókészüléket, aztán ismét elindult a szerelvény.

– Ilyenkor néha már a kommunizmusban érzem magam! – szolt a titkár nyújtózva. – Nincs gyűlés, kapkodás, nem szól egyvégtében a telefon, nem kárpál az asszony! – Literesüveget vett elő a hátizsákból, és odanyújtotta az erdőmérnöknek. Emez kortyintott a kisüstiből, öreges undorral végigtörölt a száján, és Imrehnek kínálta oda az italt, aki napközben is szívogatott, s most a himbálózástól félig már elszunnyadt ültében.

– Ez a vidra megérdemelne egy kisebb hordóval is! – dicsérte Oniga. – Huszonhét pisztrángot fogott, és egy sem kisebb negyedkilónál!

A mesterhalász mosolyogva ocsúdott fel, kinyújtotta a kezét az üvegért, s amint Halmi meglátta ezt a mozdulatot, föltápáskodott a résből, ahol meghúzódott, s a rönkök tetején egyensúlyozva magát, elindult a társaság felé.

– Mondja, Imreh, mivel érdemeltem ki, hogy ma is ilyen csúnyán becsapjon? – kérdezte Sándor elvörösödve. – Miért nem ment fel a munkásszállásokhoz?...

Az ember spicces meglepődéssel nézett rá, de aztán, a rajoni főnök közelében érezve magát, elvigyorodott:

– Azt mondják, a doktor elvtárs úgyis itthagyt bennünket; csak nem fog kirúgni az utolsó pillanatban...

Érdeklődve figyelte az orvoson, hogy túl arcátlan volt-e iránta, utána azt mondta:

– Hibázni hibáztam, ez száz százalék... A legsúlyosabb bírálatot is vállalom... Szíveskedjék hát leköpni engem!

Levette a sapkáját, előrehajolt; Halmi lenéző megütözéssel figyelte ezt a színészkedést. Oniga kívül akart maradni a gyalázatos ügyön, de ingerelte az orvos viselkedése, úgy találta, hogy Halminak csak odahaza, négy szemközt lett volna szabad letolnia a beosztottját, nem pedig előtte, s már épp védelmébe akarta venni a mesterhalászt, amikor Imreh Jóska hangosan, de kijózanodva röhögni kezdett:

– Ez még mind semmi, elvtársak, mert csak most jön a java: ugyanis ottfelejtettem a halaskosarat...

A titkár egyszerre fölegyenesedett ültében:

– Hogyhogy otffelejtette?!... Ne csináljon az Istenből bohócot!... Estére vendéget várok a tartománytól, és piszt-rángós vacsorát ígértem neki!... – kiáltott fel, s mikor látta, hogy a technikus széttárja a karját, integetni kezdett a mozdonyvezetőnek: – Lassíts hé, lassíts!... Közérdekből vissza kell tolatnunk!...

Jó negyedórája ereszkedhetek alá az örbódétól, s Halmi megdöbbenve látta, hogy a rajoni titkár, talán éppen azért, hogy a hatalmát mutassa neki és törlesszen valamit, visszatolatja a szerelvényt a hegyen. A kis mozdony szuszogva, zihálva feszült neki a megrakott kocsiknak, és az utolsó vagon rönkjei, mint óriási, vedlett bőrű ujjak, bizonytalanul tapogatóztak előre a zöldes homályban.

– Ne izguljon, doktor úr, vacsorára maga is otthon lesz! – mondta a titkár a száját elhúzva. – Maradjon no, most már úgysem tud leszállni, mert kitöri a nyakát...

De Halmi már a rönkök tetején egyensúlyozott sápadtan és életveszélyesen, s onnan szólt vissza:

– Sajnálom, de az én logikám kerekei nem arra forognak, amerre ez a szerelvény halad! – mondta. – És különben is, mindegy, hogy most töröm ki a nyakam vagy később!...

És csak szaladt széttárt karral a vonattal ellenkező irányba, hogy amint egy ölnyi füves lapályt lát, levesse magát, és az erdön át igyekezzék hazafelé...

Mióta leugrott a visszatolató szerelvényről, Halmi tizenöt kilométert gyalogolt az erdön át, és most fáradt is volt meg éhes is, szomjas is meg elkeseredett is. Az állomás felé került, hogy útközben beszéljen Bagával, de még elő sem jött az erdőszéli fák közül, amikor kacagást, ricsajgást hallott, amelyből néha előkunkorodott az állomásfőnök hangja: – Korhelylevest a kandúrkának, korhelylevest hozzatok!... Hogy falta a pálinkás szalámit, az anyja hétszentségít! – És Halmi most már látta is őt a peronon, amint mellényre vetkőzve csapkodott egyensapkájával egy vörhenyes macska felé; az állat kaffogott, köpködött, aztán elesve körbe forgott, akár a meggyújtott papír.

Sándor kissé erélyesebben hívta félre a bohém köpcöst, mint ahogy szándékozta, és megmondta neki, hogy

azonnal jelentkeztek ellenőrzésre a klinikán; Baga előbb kétkedően elmosolyodott, mintha az orvos csupán az iménti nyomorúságos szórakozás miatt haragudott volna meg rá, majd egyszerre elsápadt: – Csak nem képzeled, doktor úr, hogy én ráfeküdtem arra a szemétdombra?... Hiszen ha sosem látnék fehérnépet, akkor sem kellene... Szánalomból néha vigasztaltam, nem mondom, de ez volt minden... – Halmi lenézett az állomásfőnökre, visszaemlékezett arra, amikor mezítláb látta szaladgálni a peronon, és már-már elnevette magát ennyi szemtelenség látán. – Nézze, Baga, én mindent elkövettem, hogy bizalmasan kezeljem az ügyet; de ha maga is ellenséget lát bennem, gondom lesz rá, hogy Tonnás Pötyivel meg Pötyi férjével hármásban nászútra induljanak ugyanabban a kupében, mégpedig hatósági kíséret mellett! – Baga most már elgyávult, s mikor látta, hogy az orvos otthagyja őt, kis pocakját himbálva utánakacsázott: – Doktor úr, ne tegyen velem ilyet... Ne szégyenítsen meg egész Remetelak előtt... Akkor inkább bevetem magam a sűrűbe, hogy egyenek meg a medvék... – mondta eltikkadt hangon, aztán reménytelenül megállt, majd átvágott az úton, s valóban az erdőnek indult, mint aki úgy mellényben mielőbb oda akarja kínálni magát a vadállatoknak; a szerelvények pedig hadd jöjjenek ezután akár párosával is, s egyszerre minden irányból, hogy a görcs rángassa őket, ha már ily nyomorúságosan ér véget az ő élete...

Halmi a sűrűsödő szürkületben is messziről látta, hogy a rendelő kapuja előtt néhány ívlapot lebegtet a szél, de odabenn az udvaron is csupa fehér folt tűnt eléje, foszló hótakaró darabjaiként. Először azt hitte, fölrobbant az aragáztartály, s attól sodródott ki a sok papír, de aztán látta, hogy az üvegtáblák épek, és már attól is megnyugodott egy kissé, hogy Marika sértetlenül fogadja a lépcsőn. Nem volt feldúlt, csak egymásba dugta szvettére ujjait és vacogott: – Hárman voltak itt civilben – mondta. – Mindent széthánytak, de nem találtak semmit. Egyikük valami irodalmi újságot emlegetett, amely állítólag külföldről származik. – Sándor kábán és idegenül állt a szobájában, aztán odalépett a fogashoz, benyúlt a vihar-kabát felsőzsebébe, és elővette az összehajtogatott lapot,

amelyet Veér Pista adott át neki, s amelybe még bele sem nézett; most azonban úgy húzta elő, mintha robbanótöltet volna, szétnyitotta és beleolvasott a megjegyzett novellába: „Girhes kutya bóklászott a gyáron kívül a téglafal tövében, aztán száraz ürüléket szagolva megállt.” Csak ennyit olvasott belőle, utána széttépte a lapot és behajította a kályhába. Ő maga sem tudta, hogy miért nem kíváncsi a többire: azért-e, mert már az első mondatból valami ravaszul kiszámított groteszk hatást érzett, vagy pedig amiatt, hogy olvasatlanul is akkora bajt okozott neki az a novella. Már ahhoz sem volt kedve, hogy leüljön, hiszen olyan volt a szobája, mintha most készülneek behurcolkodni. Marika a házkutatás után végreárt ajtót-ablakot, úgy hagyott mindent a maga riasztó rendtelenségében, és Sándor arra gondolt, hogy íme, a bűntörök már készülnek az indulásra, ők hamarabb megérzik a földkéreg mozgását, mint az emberi lélek, s talán a legjobb volna, ha még most este fölhívna Pünkösdit, a tartományi főorvost, és közölné vele, hogy tovább egy percig sem marad, mert eddig csak ide-oda rángatták, ártatlanul meghurcolták, fenyegették, büntetést büntetés után szótak a nyakába, ma már azonban lakását is feldúlták, és akadályozzák a szolgálatában...

Felöltözve töprengett, virrasztott; már jóval elmúlt éjfél, amikor valaki a nevét kiáltotta a sötétből: a milicista őrmester döngve-szuszogva igyekezett a rendelő felé; Halmi kiállt a lépcsőre.

– Doktor elvtárs, összevágva találtam a falu szélén Zsákos titkár elvtársat; alig van benne élet! – mondta az őrmester, és mögötte már zörgött a parasztszekér a szénára fektetett sebesülttel, aki semmit sem tudott erről az útról.

Halmi visszasietett a hordágyért, és a parasztemberrel bevitte a titkárt a rendelőbe, miközben az őrmester a néptanácsához rohant, hogy fölhívja a rajontói a mentőket. Marika is bemosakodott, fehér köpenyt vett, főni tette a műszereket; a koponya zúzódásai mentén körül kellett borotválni a helyet, és Sándor épp a késsel hajlongott a sebesült közelében, amikor az megpattintotta a szemét, és átélt rémületének félig már öntudatos emlékével figyelte a mozdulatait; az asszony a sérült mögé került, és tenyerével tartotta a fejét, nehogy rosszkor mozduljon meg

Vajon ki intézte így el ezt a szerencsétlent? – tűnődött fölője hajolva s megfélekedve minden ellenszenvéről. Percegett a borotvakés, Sándor arcán meg-megvonaglott az izom. Hiába nyílt szét előtte tíz seb, neki ügyelnie kellett, nehogy önhibájából akárcsak a fejbőrt is megkarcolja, s mindezen felül gyakorlatlan volt, mert ő maga önbortvát használt. Zsákos szemeinek mélyén előbb csak bizonytalan élet lappangott, de végül magához tért, és szétszórt mosoly derengett fel a sebek közül:

– Most a kezében vagyok, doktor úr, azt tehet velem, amit akar... Mit számít egy vágással több...

És tovább mosolygott, mégpedig félelmében, hogy szálnalmat ébresszen önmaga iránt.

Halmi nem akart válaszolni; utána mégis azt mondta:

– Ne mozogjon és ne beszéljen kérem!... Aki ide kerül, az nekem mind egyforma betegem...

Marikának azonban ez kevés volt; valamicskét mégis csak törleszteni akart:

– Imádkozzék, hogy sose kerüljön rosszabb kezekbe; mi eddig mindenkin csak segítettünk...

De Sándort ingerelte ez a rimánkodón szemrehányó hang; önérzetesen fordult az asszonyához:

– Nagyon kérlek, fejezd be!... Ez orvosi rendelő, nem gyűlésterem!

Marika sértődötten elhallgatott, csak az arca lett szerdejesebb, miközben a sebeket mosta ki.

Reggel tíz órakor Halmi szemben ült a szép arcú, kövérkés egészségügyi felügyelővel, és azt kérdezte tőle: – Tehát nem engedtek le innen hét évi vergődés után sem? – Daróczy válasz helyett kedves kíváncsisággal nézett rá, még mosolygott is azzal a mézesvajjas-kenyér elégedettséggel, amelyet még a középiskolából hozott magával az orvosira. – Egyelőre ülj a mogyoródon – mondta neki, mint aki mindenről tud, de semmit sem árul el, és himbálni kezdte magát a széken. Halmi a zebracsíkos töltőtollat nézte, amellyel a felügyelő játszott, a nyaka vörös lett, és ez a vörösség gyorsan húzódott fel kétoldalt a füle irányába. – Egy héttel ezelőtt még úgy volt, hogy szedelőzködhetem. – Daróczy ismét kíváncsian mustrálgatta, és összeszorította

a száját, mintha vizet tartana benne és félne, hogy elkacagva magát szembefröcsköli a kollégát; annál meglepőbb volt, amikor így szólt: – Egy héttel ezelőtt én még karcosú voltam, ábrándozó és kék szemű. – Sándor egyre félszegebbnek érezte a helyzetét, de nem tudta, mit mondjon, annyira meglepte a felügyelő gyermek viselkedése. Mit bújócskázik, mit takargat előtte ez az ember? Mielőtt azonban kifakadt volna, három elnyútt csizmájú férfi döngött be a szobába a titkárnő kíséretében, s az egyik, aki a süvegét a markában szorongatta, mindjárt előre is lépett, és panaszkodni kezdte, hogy a cigányok fölfeszítették a döggödör ajtóját és széttrancsíroztak két lépfenés marhát; a felügyelő mintha nem is hallaná ezt a sirámot, csak azt nézte, vajon a három reászabadított vadember besározta-e a gyönyörű nagydisznódi szőnyeget, amelyért egy egész napig kocsikázott a gyár s az ismerősei között; utána felállt, és mindjárt kiderült, hogy egyetlen szót sem szalasztott el. – Maguk összetévesztenek engem a milíciával, aranyos elvtársaim! – mondta finom mosollyal. – Mi közöm nekem a cigányokhoz, drága barátaim? Ha nyugodtan akarnak aludni, ezután tegyék a hűtőszekrénybe az elhullott állatokat, szívem! – Mosolyogva csóválta a fejét, az asztal elé került, zsebéből aprópénzt vett ki, mintha mindenik küldöttet meg akarná ajándékozni a képzeletbeli hűtőszekrény kulcsával, a markukba nyomott egy-egy csillogó ötbanist, s azok megdöbbenve, értetlenül meredtek a pénzre.

Alighogy a három ember elvonult, Daróczy így szólt:

– Egyébként különszobát utaltattam ki a titkárotoknak, s mivel óránként érdeklődtek iránta a rajontói, én is levizittem a szerezsenkirálynál, in persona. Nos, nem mondhatni, hogy veszélyes a dolog, de az arcát egy életre tetoválta, aki nekiesett. Remélem, te mindent megtettél az elsődleges beavatkozásnál? – Sándor feléje fordult székestül, bár zsibbadt tudata még mindig a saját sorsánál vesztegelt. – Zsákossal nem könnyű elérni, hogy bárkivel is elégedett legyen – mormogta, amint azonban fölpillantott rá, megérezte, hogy Daróczy szavai mögött aggodalom rejtőzik. – De ha panaszkodott, kifogást emelt a kezelés ellen, akkor tessék, mondd meg, mit hanya-

goltam el, mi a baj velem? – fakadt ki hirtelen. – Talán folt van a tudómön?... Az állam ellen uszítottam, fegyvert rejtegettem?! – Fölkapta az asztról a jegyzetfüzetét, bevágta a táskájába, s már indulni akart; orraszája remegett. – Ha rászolgáltam, rúgjanak ki az állásomból, vonják meg a diplomámat, csak közöljék, hogy mi a bünöm! – folytatta. Válasz helyett a felügyelő hirtelen odakanyarodott hozzá, neki is egy ötbanist nyomott a markába, de amikor látta, hogy ostoba meglepődéssel nézi a kis fénylő pénzdarabot, mintha az egyik szemé csöppent volna kiolvadva a tenyerébe, átölelte őt a vállától, és már vitte magával a folyosóra, onnan meg tovább. – Nagyon helyesen mondtad, elvtárs, hogy szabad, szocialista államban élünk – szavalta, mintha egy harmadik személyhez beszélne. – És a haladó értelmiség épp úgy szövetségese a munkásosztálynak, mint a dolgozó parasztság!... Ők alkotják az új történelmi hatalom triumvirátusát!... – Végül frissen mázolt, fehérén csillogó ajtónál álltak meg, a folyosó végében; Daróczy kinyitotta a szolgálati vécét, és rögtön megengedte a vízcsapot, hogy a surrogó zaj elnyelje a beszédet, majd befordulva bugyogtatni kezdett: – Biz’isten, nem értelek – mondta. – Kiáltottam volna világgá onnan a szobámból, hogy megfigyelés alatt vagy, és egy lépést sem tehetsz?... Pedig ez a szitu, öregem... Mi a nagyfrancnak kell annyit szövegelni?... Állítólag a titkárt is életveszélyesen megfenyegetted, mégpedig közvetlenül a merénylet előtt, és azt üvöltözted, hogy inkább a börtönt vállalod, de megöled... Látod, ez a baj, édes Sanyikám – bólogatott a folyamatos megkönnyebbülés jó érzésével. – Szép vagy, jó vagy, zseniális vagy – talán egy Albert Schweitzer veszett el benned –, de épp az a bajod, hogy becsületesebb akarsz lenni magánál a becsületnél is, öregem; ez pedig minden időkben anakronizmusnak számított!

Festett számlap a tornyon, örökre leragadt számokkal, de fontoskodó nyüzsgés az utcán, mintha mindenki kétszer tenné meg ugyanazt a távolságot az olajütő és a szeszgyár mindennapi párájában. Bizonyára itt jelent meg az a vezércikk is, amelyben óva intették Nagy-Britanniát a hadba lépéstől, gondolta Sándor gunyoros hangulatában, aztán

meg eltűnődött: Vajon miért oly megmosolyogtató egy-egy kisváros?... Mert mindazt birtokukban érzik már, amittől addig el voltak zárva?... Mert jelentéktelenségük fájdalmát csak fontoskodással tudják túlkiabálni?... A Centrumban, ahogy az őslakosok nevezték a tenyérnyi piactérséget, most gyülekezés volt; egy sötétbe öltözött férfi városatyai mozdulatokkal rózsaszín szalagot vágott el a felavatandó benzinkút előtt, s egy másik mindjárt szónokolni kezdett, noha talán épp fordítva kellett volna: – Ezzel a hatalmas szivattyúteleppel messze megelőztük Almáskeresztúrt és Récsét, ahol még csak petróleumlerakat van, és bekapcsolódtunk az európai autótutak dicső vonalrendszerébe, elvtársak... – Halmi nyiratkozni ment, hogy ezzel is eltöltse az időt, amíg visszaindul a vicinális fönn a siklótól; a hat borbély lobogó gyertyaként hajladozott kétoldalt, olló csattogott, és a kések susogása egy csapat röpülő seregélyre emlékeztette az orvost; a hosszú, csupaszfejű borbély lehajolt, egy marék kékesfekete hajat terített szét a koponyáján, és megfiatalodott Robinsonként vigyorgott a vendégekre. Mindenki röhögött, csak egy apró, mérges ember ugrott fel, félig borotváltan és üvöltözni kezdett: – Az én pofámon ne normázzon, elvtárs! – A borbély sértődötten hátralépett, és fölmutatott a táblára, amely jelzi, hogy ő tetszés szerint átadhatja a munkát a kollégájának, mert új munkamódszert használ: MENET KÖZBEN VÁLTUNK! És már ott is állt a másik borbély a szék mögött kinyitott borotvájával, szolgálatkészben.

Az ajtóhoz érve Halmi később valósággal kidőlt az utcára a tömött, émelyítő illatból; a járda mellett szemeteskocsi állt, és a szél papírt, rongyot, szalmát kapott le róla, miközben a sofőr dühösen és egyfolytában túlkölt, mert nem tudott továbbhajtani a benzinkút előtt összesztorlódó kocsik s a mögöttük elakadt szekerek miatt. Már is lefulladt az egyetlen benzinpumpa, rohamsisakos szerelők ugráltak körülötte, és az idegesítő dudák miatt hatalmas franciakulcsaikkal megfenyegették a kocsivezetőket, akik közül a helybéliek ragaszkodtak hozzá, hogy ezen a napon csakis itt tankoljanak. Sándornak nem volt kedve hazamenni, s megvinni a hírt, hogy egyelőre nem mozdulhatnak onnan, hiszen Marika már az edényeket is lá-

dákba csomagolta; de itt is miért ödögött volna órákon át? Valamit kellene inni, hogy lemossa a torkáról ezt a fagyús undort, gondolta, és belépett a kocsmával egybeépített Harkov cukrászdába, ahol kávé, konyakot kért. Kevés idő múlva zajos csoport érkezett, közbül magas, derék férfit sodorva, aki sötét öltönyében, díszszekendőjével násznagyhoz hasonlított; frissesége ellenére is megviseltnek látszott, szeme alatt a bőr kifehéredett és töredezett volt, mint a kenyér alja, de örült, mert a papírtekercs, amelyet a kezében fogott, piros zsineggel átkötve, a születendő rajoni újság első számának a tükre volt. – Egy kanál szódabikarbónát, elvtársnő! – vetette oda a felszolgáló lánynak a kinevezett főszerkesztő. – Nekem semmi egyebet, csak bikarbónát! – és a fiúkat rögtön lehangolta, hogy a főnökek ismét sava van, mert ilyenkor másoknak sem igen fizetett; amint azonban a tekercs szétnyitva fölkerült az asztalra, mindannyian izzó tekintettel hajoltak rá, és ismét csak a főszerkesztőnek kellett visszafognia őket: – Elvtársak, elvtársak!... Viselkedjünk fegyelmezetten és öntudatosan!... Nem azért jöttünk ide, hogy feltűnést keltsünk, és olyasmikről fecsegjük, mint az első szám tükre!... Ha azonban engedtem a kérésnek, hogy egy pohárka mellett megünnepeljük ezt a nagy eseményt, hadd szóljak néhány szót... – Összekulcsolta a kezét, egyenként mindenik szerkesztőt szigorúan megnézte, aztán előrehajolva, halkán, de izgatottan mondta, még bele is pirult, még könnyezett is megindultságában: – Elvtársak, ezekben a napokban az ország szeme rajtunk van, és városunk a bátor, harcos újságírás fellegrárává válhat. – A papírszalvétáról a szájába öntötte a szódabikarbónát, vizet kortyolt rá, amelyet a lány a féldecikkel együtt hozott ki, aztán fizetett, összegöngyölte az ívlapokat és elsietett. Mindjárt utána az egyik veres hajú szerkesztő, aki mostanáig sunyin hallgatott, és hol sárga bajuszának a szárát csipegette a fogával, hol az orrát csavargatta, dühösen az asztalra vágott: – A KULTÚRA az enyém, a kutyaistenét! –, utána egy másik üvöltött fel: – A MEZŐGAZDASÁG az enyém! –, aztán egy harmadik: – A RIPORT pedig az enyém! – Összevissza kiabáltak, mindenik a saját elképzelését tartotta fontosnak. – Én már ki is néztem a magam kulákját: két kacsája van

meg egy libája, vagyis a felesége! – Akkor az nem is igazi kulák! – Már hogyné volna, hiszen az elvi határvonal világosan leszögezi: lehet valaki dolgos kulák, folytathat a parasztság többségéhez hasonló életet, de ez még nem változtat kizsákmányoló helyzetén! – Süsd meg a kulákkodát, engem nem érdekel!... A harc úgyis a kétféle kultúra között dől el!... Katica, hozzon még egy túr sligovicát! – Hozhat még akár tíz rundot is, a helyzet akkor sem változik – mondta egy kis, ragyás arcú alak, aki eddig a maga titkolt igaza mögül mosolyogva, de szótlanul leste a vitát. – Ti, elvtársak, köbizitek a szart s közben megfélemedeztek az alaptételről, amely így szól: *Szocializmus egyenlő ipar plusz villamosítás!* – Bejelentése meglepődést keltett, senki nem mert vitába szállni vele, s e kínos csöndben jókor érkezett a költő. Magasan jött és sápadtan, szinte alvajárón a másnaposságtól, s mindig idegenkedve nézett szét, kicsi volt neki ez a város, egymagának is nagyobb kocsmát képzelt el, s már messziről ráncolta az orrát, hogy viszolygását jelezze a társaság felé; nyakig begombolt, zsíros vászonkabát volt rajta, s emiatt nem lehetett soha tudni, hogy hord-e alatta inget; kezében Majakovszkij-kötet volt; miután leült, egy ideig még csak önmagára figyelt, csöndes vívódásaira, aztán a felső zsebéből összehajtogatott ívlapot húzott elő, és az asztal fölé lógatta: – Ez a legfrissebb, egész éjjel dolgoztam rajta, annyira megkavart az ügy... – A KULTÚRA kikapta a kezéből a verset, és suttogva szavalta: – *Rekvium egy hősiért:* Vérébe fagyva, árokban hagyva, ím holtan fekszik népe előtt... – Az elbeszélő költemény utolsó szakaszánál a szalmasárga bajuszú fiú szipogni kezdett, majd letette az ívlapot, és viczorogva mondta: – Nagy vers, és tudjuk, miről van szó... Ott fenn Remetelakon, amikor épp terepen volt... Csak kerülne a kezembe az a szemét, aki orvul megtámadta!... – Hangja elvékonyodott, s miközben előre akart hajolni, hogy állát föl támassza az öklével, a szék megbillent, és ő az abroszba kapva magával rántotta azt, poharostul, mindenestül.

Miután fizetett és kijött a Harkovból, Halmi két más kocsmában is ivott, ahol gyűrött kalapok, elnyűtt, bajuszos arcok meg darócruhák sűrű foltjai keveredtek a

füstben és párában, s mikor ismét az utcára került, azt sem tudta, hány óra lehet. A kisváros hamar elnéptelenedett, lakói visszahúzódtak szombat esti magányukba, vagy lefeküdtek, csak egy emeletes, sárga épület ablakai szórtak fényt a „Centrum” közelében. Sándor már messziről hallotta, hogy a *Katyusát* játsszák, néhányan együtt konyikáltak a harmonika rikító szólójával, mások a tenyerüket csattogtatták, és a kerekre nyírt fejek, mintha parkettről pattannának vissza, egyenesen szálltak fölfelé. Az épület előtt, a járdaszélen, fiatalember állt kigombolt felöltőben, és a zsebéből előkapart banisokkal meg-megcélózta az izzó üveglapokat. Végre kinyílt az egyik ablak, és mellényre vetkőző zömök férfi hajolt ki rajta. – Ki marháskodik ott, halló? – nézett alá a sötétbe, amelynek alján áhítatos arc lebegett: – Megjött a színészetek!... Fogadjátok be őt is! – A zömök mogorván tűnődött egy keveset, utána azt mondta: – Menjen dolgára, mert ez elvtársi összejövetel! – A színész azonban bosszankodva rázta a fejét, még mosolygott is azon, hogy nem ismerték meg, boldog önkívületében a legnagyobb színészekhez hasonlította magát, de a kerekfejű, ahelyett hogy megszánta volna, mielőtt bevágta az ablakot, még visszakiáltott: – Tőlem mind lehet Lőrinc Olivér, akkor is menjen az anyja valagába! – A színész arca ekkor csalódottan a föld felé billent, aztán leguggolva kő után matatott, és a következő pillanatban csörrenve beszakadt a felső ablak, ahol a zömök eltűnt az imént. Előbb a kapus rontott elő husánggal, de már zengett, dübörgött a lépcsőház is: tucatnyi sötét ruhás, csizmás alak vetette utána magát a merénylőnek, leteperte, rúgta, taposta. – Jaj, jaj! – kiáltotta a színész, tenyerét az arcára szorítva. – Ne öljetek meg, emberek!... Egy Cserkaszovot, egy Páger Antalt öltök meg!... Engem nektek osztottak ki komédiázni!...

Halmi később már nem emlékezett rá, hogyan is jött fel a siklón, mert ahelyett, hogy kijózanodott volna, a himbálózástól zsibbadtság ült az agyára, és csak akkor ocsúdott fel, amikor a tetőn megtudta, hogy lekészt az utolsó vicinálisról is, s ha nem akar ott éjszakázni, gyalog kell nekivágnia a kilenc kilométernyi útnak, az erdőn át. Egy ideig valami irtáson ment a gyantaszagú estében,

többször is maga elé idézte Daróczyt, különös beszélgetésüknek minden mondatára emlékezett, de aztán egyszerre mégiscsak megállt: hol az ötbanis, amelyet a felügyelő a markába nyomott?... Végigkutatta a zsebeit, kifordította a táskáját, és már szinte kétségbeesett, amikor a zsebkendőn át hozzákoppant az ujja; de izgalmában mindjárt le is hullatta, és amint utána hajolt, hogy gyufát lobbantva megkeresse, hogy fölemelje egész pályafutásának legnagyobb kitüntetését, amelyet nagyon is feltűnő helyre szándékozott állítani odahaza, a kis érme közelében még csillogott más kettő: fázós kutyakölyök pillantott fel rá. – Te meg hogy kerülsz ide?... Csak nem vagy te is megfigyelés alatt?... – Sándor részegen nevetett, a kutyus pedig az ő tenyeréhez szorította kicsiny, meleg és kemény fejét, majd csiklantlyán végigszántott rajta nedves orrával. Fölvette az állatot, bedugta a köpenye alá, és elindult vele az erdő felé. Szuszogva, szótlanul baktatott egy ideig. – Éhes vagy-e? – kérdezte, amikor a derengő sötétből beléptek a fák tintakék bizonytalanságába, s mintha önmaga félelmét akarná túlkiabálni, hangosan szavalni kezdte: – Mert elalvás előtt egyszer, csak előbúvik rejtekéből az az igen éhes, lompos, lucskos kutya, és istenhulladékot, istendarabkákat keresgél... Hallod mit ugatok, te vacogi hűség?... Jó volna legalább a csontszilánkjait meglelni a szentségnek, az igazságnak ezen a földön... Gyere, vonítsunk együtt, hátha így hamarabb meghallják a hangunkat, pajtás! – És a fejét hátra-csüngetve, hosszan, elnyújtottan üvöltöni kezdett, mint aki megveszett...